పెళ్లికి

రోడ్డుమీద కార్లూ, బస్సులూ, రిక్షాలూ, స్కూటర్లూ.

అన్నింటినీ తప్పించుకుని శివయ్య నడుస్తున్నాడు. అలా నడవగా నడవగా ఒక బంగళా కనిపించింది అతనికి. గేటు తీసుకుని లోపలికి అడుగు పెట్టాడు.

గేటుకూ, బంగళాకూ మధ్య ఓ పాతిక గజాలు దూరముంది. అదెప్పుడూ ఎక్కడైనా ఉండేదే! గేటు పక్కనే చిన్న షెడ్. గేటుకూ, బంగళాకూ మధ్య అందంగా పెంచి, కత్తిరించబడి, పచ్చగా ఉన్న చిన్న పూలతోట. తోటమాలి పూలమొక్కలకు నీళ్ళు పెడుతున్నాడు. శివయ్యను చూసి పలకరింపుగా నవ్వాడు. శివయ్యకూడా నవ్వాడు.

శివయ్య బంగళా మెట్లెక్కాడు. వెళ్ళి వరండాలోకి వెళ్ళి, సోఫాలో కూర్చుని పేపరు చదువుకుంటున్న ఆయనతో "నమస్కారమండీ" అన్నాడు.

అలా ఆయనకు నమస్కారం చేయాలంటే, ఆయనతో మాట్లాడాలంటే గేటు దాటిన తరవాత ఇన్ని పనులు చేయాలి.

ఆయనే రాజారావు. అడ్వొకేట్. ఈ గేటు, కాంపౌండు వాల్, పూలతోట, అందమైన ఇంత పెద్ద బంగళా—అన్నీ ఆయనవి!

నమస్కారం పెట్టిన శివయ్యను చూసి, "ఆఁ! నువ్వా! ఇప్పట్నుంచి టైమ్ ఎంతయిందోయ్?" అని అడిగారు, పేపరులో మరో పేజీ తిరగేస్తూ.

"తొమ్మిదయిందండి!" వినయంగా జవాబిచ్చాడు శివయ్య.

"చూడు, శివయ్యా! ఈ వేళ బాంకు కెళ్ళి మన అబ్బాయి ఆనంద్‌కు పరీక్ష ఫీజు కట్టి రావాలోయ్!"

"సరి, ఈవేళ ... ఆ నరసాపురం క్లయింట్సుకు ఏదో సంగతి చెప్పి పంపాల్సి ఉంది?"

"అప్పటికే పని, దానికన్నా ఇది ముఖ్యమయింది. ఫీజు కట్టడానికి ఈ వేళే ఆఖరి రోజు. కట్టకపోతే అబ్బాయి చదువుకోవటానికి వీల్లేదు. అబ్బాయి పరీక్షలు రాయాలి. ఫస్ట్ క్లాస్‌లో పాస్ కావాలి. ఇంకా పెద్ద పెద్ద చదువులు చదవాలి. చదివి గొప్పవాడు కావాలోయ్! పెద్ద ఆఫీసరు కావాలి! కళ్ళారా చూడాలి నేను.

కావాలి. ఒక కలెక్టరే ఉంటాడేమో! అప్పుడు ఎంత పేరు, ఎంత హోదా, ఎంత గౌరవం! ఏమంటావోయ్?" అన్నారు రాజారావుగారు నవ్వు ఆపుకోకుండా.

"అవునండి! పిల్లలు పెద్దవాళ్ళు కావాలనీ, గొప్పవాళ్ళయి నలుగురిలో పేరు తెచ్చుకోవాలనీ, వాళ్ళు జీవితంలో సుఖంగా ఉండాలనీ ఎవరికి మాత్రం ఉండదండీ! అది సహజం" అన్నాడు శివయ్య నెమ్మదిగా.

"కరెక్ట్. నువ్వు చెప్పింది అక్షరాలా నిజం. కాబట్టి డబ్బు తీసుకెళ్ళి ఫీజు కట్టిరా. బాంక్‌లో బాగా రష్‌గా ఉంటుం దేమో? చివరి రోజు కదూ? కాస్త ఆలస్యమైనా డబ్బు కట్టడం మాత్రం మరిచిపోవద్దు. ఈ వేళే తప్పకుండా కట్టాలి. లేకుంటే మన ఆనంద్. . ."

"ఆ సంగతి నాకు తెలుసు కదండీ! మీరు వేరే చెప్పాలా?"

"అయ్యా! అమ్మగారు పిలుస్తున్నా రండీ!" అంటూ వచ్చాడు సుబ్బన్న.

"ఆఁ! వస్తున్నా! ఇదుగో, సుబ్బన్నా, శివయ్యకు కాఫీ పట్రా!" అని పురమాయించాడు.

"అబ్బే! ఎందుకు లెండి! ఇప్పుడే తాగి వస్తున్నాను." మొహమాట పడ్డాడు శివయ్య.

"తాగితే మాత్రం తప్పేముందోయ్? కాఫీ ఎన్ని సార్లయినా తాగచ్చు. నువ్వు కూర్చొనుండు. నే నిప్పుడే వస్తాను" అంటూ లోపలి కెళ్ళాడు రాజారావుగారు.

తుండుగుడ్డ దులుపుకుని భుజా నేసుకుని, "కాఫీ తెస్తానుండండి !" అంటూ వెళ్ళాడు సుబ్బన్న.

బల్లమీదున్న పుస్తకాలు తిరగేస్తు న్నంతలో రాజారావుగారి చిన్న కూతురు మాలతి వచ్చింది. "ఏం శివయ్యా, పొద్దున్నే ఇలా వచ్చావ్?" అంది పలకరింపుగా.

"పనులమ్మా! పనులు. జీతపు రాళ్ళ మీద బతికేవాణ్ణి. పెద్ద సంసారం. పొద్దున్నే రాక తప్పుతుందా? పని చేయక తప్పుతుందా? పోషించక తప్పుతుందా? అయినా, పని చేయడానికి ఒప్పుకున్నప్పుడు ఎప్పుడు పిలిస్తే అప్పుడు రావాలి కదా!" అన్నాడు శివయ్య, మరో పుస్తకాన్ని చూస్తూ.

"అంతేమరి. రాక తప్పుతుందా?" అని నవ్వేసి వెళ్ళిపోయింది మాలతి.

'అల్లరిపిల్ల' అనుకున్నాడు శివయ్య.

"ఇదుగో శివయ్యా, డబ్బు. నువ్వు ఇప్పుడే వెళ్ళి కట్టేసేయ్! మిగతా పనులు తరవాత చూసుకోవచ్చు. ముందు ఇది

> **మాటలు, చేతలు**
>
> ప్రతి మనిషి నైతిక జీవితాన్ని
> రెండు భాగాలుగా విభజించవచ్చు.
> ఒకటి-చెప్పేది; రెండు-చేసేది.
> — విల్ డురాంట్

ముఖ్యం" అంటూ డబ్బిచ్చారు రాజారావుగారు.

"అలాగేనండీ! వెంటనే కట్టేస్తా. ఇంతకీ అబ్బాయిగారి పరీక్షలు ఎప్పు డటండీ?" అడిగాడు.

"ఇంకా రెండు నెలలు ఉన్నా యటోయ్! ఈ గ్రాడ్యుయేషన్ అయితే వాణ్ణి ఎల్ ఎల్. బి. చదివించడమో లేదా ఏ ఐ. ఎ. ఎస్. కు పంపించటమో చేయాలి" అని అంటూండేంతలో సుబ్బన్న కాఫీ పట్టుకొచ్చాడు.

కాఫీ తాగిన తరవాత, "మరి నే వెళ్ళొస్తానండీ!" అంటూ బయలు దేరాడు శివయ్య.

"ఫీజు మాత్రం వెంటనే కట్టేయ్! మరిచిపోకు!" అన్నారు రాజారావుగారు.

"అలాగేనండీ! మీ రింతగా చెప్పాలా?" అని శివయ్య వెళ్ళిపోయాడు.

రాజారావుగారు సోఫాలో కూర్చున్నారు. ఆయన కళ్ళకు ఐ. ఎ. ఎస్. ఆఫీసరైన కొడుకు ఆనంద్ కనబడ్డాడు.

ఇంతలోకే ఫోను మోగడంతో లోపలి కెళ్ళారు.

ఆయన 'రాజా'రావు. ఆ గేటు, కాంపౌండ్‌వాల్, పూలతోట, అందమైన అంత పెద్ద బంగళా—అన్నీ ఆయనవే! అవి మాత్రమే కాదు—శివయ్యా, సుబ్బన్నా కూడాను.

* *

ముఖానికి పట్టిన చెమటను తుండు గుడ్డతో తుడుచుకుంటూ, వరండాలో చెప్పులు విప్పి లోపలి కొచ్చాడు శివయ్య. "ఓసేవ్! కాళ్ళు కడుక్కోడానికి నీళ్ళు ఇయ్యవే!" అంటూ చొక్కా విప్పు కుంటూండగా, వంటింట్లోంచి సావిత్రమ్మ వచ్చింది.

"తిండీ, తిప్పలూ లేకుండా ఇంతదాకా తిరుగుతున్నారు. స్నానమైనా చేయకుండా పొద్దున్నవగా వెళ్ళారు. ఎక్కడి కెళ్ళి నట్టు?" అంది.

"ఏం లేదే. రాజారావుగా రబ్బాయి ఆనంద్ నీకు తెలుసు కదూ? అతనిప్పుడు బి. ఎస్‌సి. చివరి సంవత్సరం చదువు తున్నాడు. పరీక్ష ఫీజు కట్టడానికి ఈ వేళే చివరి రోజట. బాంకు కెళ్ళి ఫీజు కట్టి రమ్మన్నా రాయన. బాంకు కెళితే అక్కడి కొండచాటి చాంతాడంత క్యూలు. ఎలాగో తంటాలు పడి అది కట్టొచ్చేసరికి ఈ వేళయింది" అన్నాడు చొక్కాను పంకెకు తగిలిస్తూ.

"ఆ వెళ్ళేదేదో స్నానం చేసి, కాస్త ఇంత తిని వెళ్ళకూడదూ? ఎన్ని సార్లు చెప్పాలి మీకు—తిండి తినకుండా తిరగద్దని?"

"ఇంత ఆలస్య మవుతుందని నేను మాత్రం అనుకున్నాననే!"

"అందుకే నేను చెప్పేది—భోజనం చేసి వెళితే ఆలస్యమైనా ఫరవాలేదని. మీరు వింటేనా? ఆఁ! ఇప్పటికైనా కానియ్యండి! బాత్‌రూమ్‌లో నీళ్ళున్నాయి. స్నానం చేసిరండి! ఈ లోపల వడ్డిస్తాను."

"ఇదుగో! వెళుతున్నా నుండు" అని స్నానానికి బయలుదేరాడు.

'ఏం వెళ్ళడమో ఏమో? మధ్యాహ్నం రెండు గంటలవుతున్నా, ఇంకా భోజనాలు కాలేదు కదా!' అని అనుకుంటూ వడ్డించ డానికి వంటింట్లోకి వెళ్ళింది.

భోజనం చేసిన తరవాత శివయ్య వరండాలో మంచం వేసుకుని కాస్త నడుం వాల్చాడు. వంటింట్లో పని పూర్తి చేసుకుని, కొంచెం సేపటికి సావిత్రమ్మ వచ్చి మంచం పక్కనే చాప పరుచుకుని కూర్చుంది.

"ఏమండీ!" పిలిచింది. "నిద్ర పోతున్నారా?"

"లేదే! కాస్త బడలికగా ఉంటేనూ, పడుకున్నా నంతే! పొద్దున్న ఆ క్యూలో నిలబడి నిలబడి కాళ్ళు నొప్పులు పుడు తున్నాయి" అన్నాడు, కాళ్ళు చాపుకుని ఇటు తిరుగుతూ.

"ఊళ్ళో వాళ్ళ వ్యవహారాలైతే చూస్తారు కానీ, ఇంటి విషయాలేమీ మీకు పట్టవు కదా?" అంది సావిత్రమ్మ, ఉపోద్ఘాతం ప్రారంభిస్తూ.

"ఇప్పుడేమయిందే! పట్టించుకోకుండా నే నేం తిరుగుతున్నా ననీ!" అన్నాడు, భార్య కేసి విషయం ఏమి టన్నట్టు చూస్తూ.

"ఈ ఏటితో పెద్దబ్బాయి ఇంటర్మీడియట్ పూర్తయింది కదా! తరవాత ఏం చేద్దామని మీ ఉద్దేశం?" అడిగింది సావిత్రమ్మ.

"ఏముందే! ఏదో ఒక ఉద్యోగం కోసం ప్రయత్నించాలి."

"ఏడి చదువుకి ఏం ఉద్యోగం వస్తుందండీ!"

"వచ్చిందే సరిపెట్టుకోవాలి మరి. టైపు పరీక్షకూడా కట్టాడు కదా? ఎక్కడన్నా టైపిస్టుగానో, గుమాస్తా గానో ప్రయత్నించాలి" అన్నాడు ఎటో చూస్తూ.

"అయితే ఇంక చదివించనంటారు."

"నేను మాత్రం ఏం చేయగలనే! మనకా తాహతు లేదు. వీడి తరవాత ముగ్గురాడపిల్లలూ, ఒక మగవాడూ ఉన్నారా? వాళ్ళ సంగతీ చూడాలా? ఇప్పటికి ఈ మాత్రం చదివించడానికే అవస్థ పడాల్సొచ్చింది. ఇంకా పై చదువులు చదివించడానికి నాకు శక్తి లేదు."

"అలాగంటే ఎలా గండీ? ఇప్పుడే వీడి చదు వాపితే, ఆ వచ్చే చిన్న ఉద్యోగంలో వాడేం సుఖపడతాడండీ! ఇంకాస్త పెద్ద చదువు చదివితే, ఇంకాస్త పెద్ద ఉద్యోగం వస్తుంది కదా? అదీగాక అబ్బాయికూడా చదువుతానంటున్నాడు." తమలపాకుకి సున్నం రాస్తూ చెప్పింది.

"నువ్వు చెప్పిందీ నిజమేనే! నాకు మాత్రం వాణ్ణి చదివించాలనీ, వాడు పెద్ద ఉద్యోగం చేయాలనీ లేదనుకో! కానీ ఏం చేస్తాం చెప్పు? మన సంపాదనే అంతంతమాత్రం. మనలాంటి వాళ్ళం పిల్లలకు చదువులు కూడా చెప్పించుకో లేమే! ఉన్నంతలోనే సర్దుకోవాలి. కాళ్ళు పొడుగ్గా ఉన్నాయని మనలాంటి వాళ్ళం మంచాన్ని పెద్దది చేయలేం కదా?" అన్నాడు కాళ్ళు ముడుచు కుంటూ శివయ్య, ఆనంద్‌కు పరీక్ష ఫీజు కట్టిన శివయ్య.

అతని కళ్ళముందు తనలాగే గుమాస్తా ఉద్యోగం చేస్తున్న కొడుకు సుందరం కనబడ్డాడు.

* * *

సూర్యుడప్పుడే అస్తమించిపోతున్నాడు. ఆకాశమంతా ఎర్రగా ఉంది.

వి. మధుసూదనరావు

శివయ్య రాజారావుగారి ఇంటికి చేరు కున్నాడు. [illegible]

[illegible]

[illegible] నా[illegible]తున్నాను. మాడలేదనుకో. ఇంత లేటే నువ్వు ఫిలివావ్'' అంటూ గేటు తీసుకుని లోపలికి అడుగు పెట్టాడు శివయ్య.

''భలేవారండీ! అంత మతిమరుపుంటే ఎలాగండీ!'' అంటూ ఇంట్లోకి దారి తీశాడు సుబ్బన్న.

''ఏమిటోనోయ్! పిల్లలూ, సంసారమూ... వచ్చే జీతమూ చాలదాయె. దానితో ఎలా చేయాలా అని ఆలోచనా, దిగులూ'' అంటూ, ''ఆఁ! అయ్యగారు ఉన్నారా?'' అడిగాడు.

''లేరండీ! అయ్యగారు ఊరెళ్ళారండీ!'' చెప్పాడు.

''అవేం?''

''అర్జెంటుగా ఎళ్ళాల్సి వచ్చిందండీ! మీతో చెప్పమన్నారండీ! ఇదుగోండి — ఇవేవో కాయితాలు — వస్తే మీ కిమ్మన్నారండీ'' అని ఏవో కాగితాలు [illegible]న్నాడు సుబ్బన్న.

''ఊఁ! అయితే ఎప్పుడు వస్తారని చెప్పారోయ్!'' [illegible] అడిగాడు.

''ఇంకో వారం రోజుల్లో వస్తానన్నారండీ!'' అని కుర్చీ తెచ్చి వేస్తూ, 'కూర్చోండి. కాఫీ తీసుకొస్తాను'' అంటూ లోపలి కెళ్ళిపోయాడు.

''ఒబ్బే! ఇప్పుడు కాఫీ ఎందుకోయ్! [illegible] ఇప్పుడు [illegible]'' అంటూ [illegible] ''ఏం [illegible]'' అని [illegible] సుబ్బన్న.

'ఒరే నీ ఇల్లు బంగారం గానూ!' [illegible]కుంటూ కూర్చున్నాడు శివయ్య.

[illegible] సుబ్బన్న కాఫీ [illegible] వచ్చాడు. ''ఇదండీ. [illegible]'' అని చేతికందించాడు.

కాఫీ రుచిచూసి, ''కాఫీ భలేగా [illegible]ందోయ్! ఏదో అయ్యగారింట్లో [illegible] [illegible] ఇలాంటి కాఫీ తాగడమేగానీ, మా ఇంట్లో ఇలాంటి కాఫీ ఎక్కడిదోయ్!'' అన్నాడు.

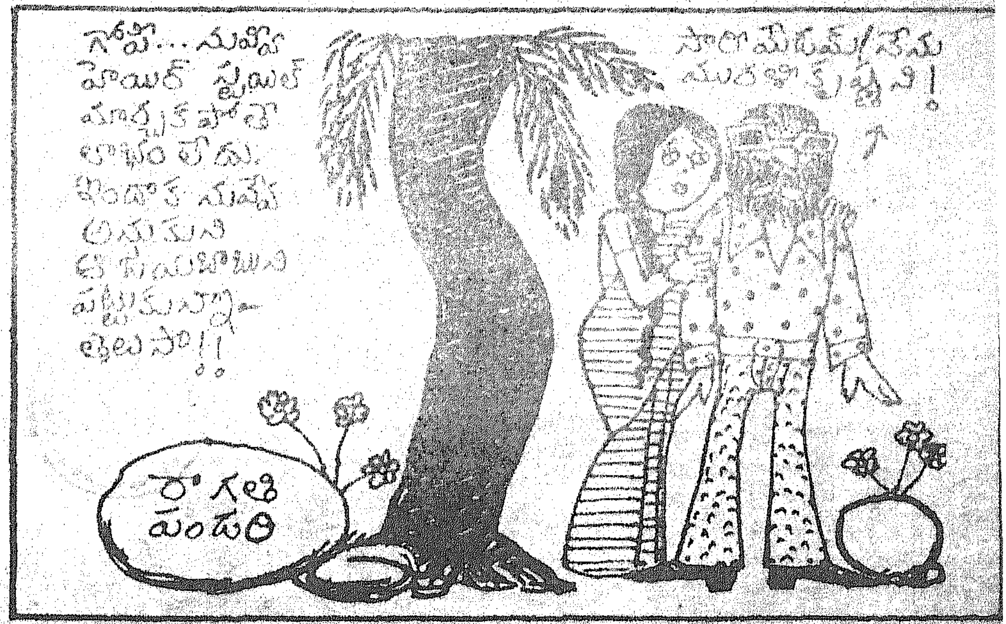

''అవునండీ! [illegible]మండీ — దబ్బున్న మహారాజులు.''

''మంది ఎక్కువయితే మజ్జిగ పలచన అన్నారు. కానీ, కాఫీ కూడా పలచనే మా ఇంట్లో. హాయిగా రాజారావుగారి కున్నట్టు మాకూ ఓ పిల్లో, పిల్లాడో ఉంటే బాగుండేది. ముగ్గురు ఆడపిల్లలు. ఇద్దరు మగ పిల్లలు. సంసారం [illegible] చస్తున్నాననుకో! ఆఁ! అన్నట్టు నీ కో కొడుకు ఉండాలి కదూ యేఁ? ఏం చేస్తున్నాడు వాడు?'' అంటూ అడిగాడు శివయ్య.

''ఒక కొడుకేంటి లెండి! ఐదుగురు ఉన్నారు — సిన్నా, సితకా కలిపి. పెద్దోడు [illegible] వచేళ్ళు. [illegible] నడుస్తున్నాడండీ!'' [illegible] కింద కూర్చుంటూ చెప్పాడు సుబ్బన్న.

''ఫరవాలేదోయ్. ఇప్పుడు కష్టపడితే, [illegible]'' అన్నాడు కాఫీ [illegible].

''ఆఁ! [illegible] లెండి. [illegible] [illegible] ఎలా కుదుర్తుందండీ!''

''అయితే [illegible] [illegible] [illegible] వాళ్ళను [illegible] చేయాలి'' అన్నాడు, [illegible] కుటుంబ పరిస్థితి తలుచుకుంటూ.

''మీరు చెప్పింది నిజమేనండీ! కానీ నా పెళ్ళి కావాల్సా! నేనా పెద్దోళ్ళయి పోనాను. ఈ అయ్యగారింట్లో [illegible] ఒంట్లో ఓపిక లేకుండా పోతున్నాది. ఇంక కుర్రాళ్ళని చదివించడానికి ఎలా వాళ్ళవుతుందండీ! పిల్లలున్నాక అయ్యా అమ్మా, పెద్దోళ్ళయింతర్వాత సేవిక [illegible] రాగా నిలబడాల కదండీ! ఎప్పుడయినా, అలాగే కోరుకుంటారు — కదండీ!''

''అవును. అది సహజం.''

''మరి వాళ్ళు ఎప్పటికి పెద్దోళ్ళవుతారు? ఎప్పుడు సదూకుంటారు? ఎప్పటికి సేతికంది వస్తారు? అయినా ఇంత పెద్దయినాక పిల్లలు పుట్టటం నా [illegible] మండీ.'' చెబుతున్నాడు సుబ్బన్న.

''అవునోయ్! [illegible] ఎప్పటికి [illegible] లేదోయ్! [illegible] అంత చిన్నపిల్లలయిన్నారు!'' [illegible] శివయ్య.

[illegible]

[illegible] అయ్యగారు [illegible] [illegible]! ఆ రోజే లేండి! ఆ రోజండీ! ... నా [illegible] ఓపికలేదు [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ''[illegible] టారండీ!'' అని అడిగాడు సుబ్బన్న.

శివయ్య [illegible], ఒక [illegible] విడవడం తప్ప.

మెల్లమెల్లగా చీకటి పడుతూంది.

''చీకటి పడుతూందోయ్. ఇంక నే వెళతాను. మళ్ళీ వస్తానే'' అంటూ లేచాడు శివయ్య.

''మంచిదండీ!'' అని [illegible] [illegible] లేచాడు సుబ్బన్న.

అయ్యగారి [illegible] [illegible] [illegible] సుబ్బన్నకి [illegible] [illegible] వెళ్ళాడు. [illegible] లైటు [illegible] లేదు.

[illegible]

[illegible]

[illegible] ★